

Modele zabezpieczenia społecznego w wybranych krajach europejskich

Zmienia życie. Otwiera umysły.

Publikacja sfinansowana z funduszy Komisji Europejskiej w ramach programu Erasmus+. Ta publikacja została zrealizowana przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autora i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w niej zawartość merytoryczną

Autorzy: Nicolò Triacca, Bert Wissink, Aurora Gomez Garcia, Elżbieta Szczygieł,
Radosław Pyrek, Pavel Smulski, Maria Kovacs

Recenzent: prof. Giancarlo Rovati, Università Cattolica del Sacro Cuore, Milano

Edycja: Alberto Manzo

Zdjęcie na okładce: ptrabattoni (pixabay.com) Licencja CC0 Public Domain

Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International

Volontariato Torino
Via Giolitti, 21
Torino 1023
Italy
centroservizi@volontariato.torino.it
+39 0118138711
Torino 2015

Strategia Europa 2020 określa ambitne cele do osiągnięcia przez Unię Europejską do końca dekady, wśród których znajdują się aspekty zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez zmniejszenie ilości osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o przynajmniej 20 milionów. Pomimo tego, że cel ten jest wspólny dla całej Unii Europejskiej, polityki przyjmowane przez poszczególne Państwa Członkowskie prowadzące przeciwdziałaniu i zwalczaniu ubóstwa są niejednolite: istnieją różnice w przepisach, strategiach i w mechanizmach dostępu do systemu zabezpieczenia społecznego (w celu uzyskania przekrojowego obrazu sytuacji dla całej Unii Europejskiej należy skorzystać z bazy MISSOC¹).

¹<http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOCDATABASE/comparativeTableSearch.jsp>

Ramy socjalne

Kontekst krajowy – POLSKA

W Polsce system zabezpieczenia społecznego obejmuje trzy elementy: ubezpieczenie społeczne, ochronę zdrowia oraz pomoc społeczną. Głównym aktem prawnym stanowiącym o zabezpieczeniu społecznym jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., gwarantująca prawo do zabezpieczenia społecznego poprzez zapewnienie szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku, udzielenia pomocy rodzinie znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej, społecznej, zwłaszcza rodzinom wielodzietnym, niepełnym oraz do udzielenia pomocy matkom przed jak i po urodzeniu dziecka oraz prowadzenie polityki sprzyjającej zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, przeciwdziałania bezdomności, wspierania rozwoju budownictwa socjalnego.

Głównym programem na rzecz przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w Polsce jest przyjęty 12 sierpnia 2014 r. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu na lata 2014-2020. Jest to pierwszy tego typu program wpisujący się w średniookresową politykę społeczną Polski i nawiązujący do założeń Komisji Europejskiej do roku 2020.

Kontekst krajowy – HISZPANIA

System pomocy społecznej w Hiszpanii posiada dwa poziomy lub też typy: jest to system składkowy i system nieskładkowy.

System składkowy posługuje się dwoma poniższymi schematami:

- schematem ogólnym dotyczącym wszystkich zatrudnionych osób, które nie są objęte innymi schematami, a także pewnych kategorii urzędników służby cywilnej;
- trzy specjalne schematy dla pracujących na własny rachunek, górników i pracowników morskich (marynarzy i rybaków) i studentów, którzy są objęci specjalnym planem ochrony (ubezpieczenia szkolnego).

System nieskładkowy obejmuje osoby, które znajdują się w specyficznej sytuacji i potrzebują pomocy oraz osoby, których dochody są poniżej zdefiniowanego formalnie poziomu. Osoby te mogą być uprawnione do wsparcia, nawet jeśli nigdy nie zapłacili składki na ubezpieczenie społeczne, lub takie składki płaciły ale nie są uprawnieni do otrzymywania świadczeń w ramach systemu składkowego.

Głównym programem do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym w Hiszpanii jest Krajowy Plan Działań na rzecz integracji społecznej Królestwa Hiszpanii 2013-2016 (PNAIN). Został przygotowany w odpowiedzi na wolę rządu hiszpańskiego z powodu pogorszenia się ogólnej sytuacji społeczeństwa w wyniku kryzysu gospodarczego. Plan jest zgodny z celami określonymi w strategii Europa 2020 na rzecz inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu.

Kontekst krajowy – ESTONIA

Kwalifikowalność do prawa do ubezpieczenia społecznego i pomocy społecznej w Estonii opiera się głównie na miejscu zamieszkania beneficjentów systemu. Narodowość nie jest kryterium, oznacza to, że obejmuje ono znaczny odsetek obcokrajowców żyjących w Estonii. W 2004 r., gdy Estonia weszła do Unii Europejskiej, obowiązywało "Rozporządzenie rady (EWG) NR 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych i ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (obecnie zastąpione nowymi przepisami). Powyższe regulacje stały się częścią estońskiego systemu prawnego podczas przystąpienia do Unii Europejskiej, jako prawo unijne mają pierwszeństwo przed prawem wewnętrznym. Nie było potrzeby, aby wdrażać dodatkowe regulacje, gdyż przepisy UE są stosowane bezpośrednio.

Zintegrowana kompleksowa strategia aktywnej integracji osób wykluczonych z rynku pracy łączy, w sposób zrównoważony, odpowiednie wsparcie dochodów i integracyjne rynki pracy. Dostęp do wysokiej jakości usług nie został jeszcze zaprojektowany w Estonii, a zatem nie został wprowadzony w życie. Jednak dość zintegrowane i kompleksowe podejście do aktywnej integracji osób wykluczonych z rynku pracy było typowe dla reform, środków i działań wprowadzanych od 2008 r. w ramach każdego z trzech komponentów.

Jako część Europa 2020 Krajowego Programu Reform (NRP), „Estonia 2020” skupia się przede wszystkim na wzroście gospodarczym i zwiększeniu zdolności konkurencyjnej państwa, wówczas aktywna integracja jest tam omawiana głównie w kontekście rynku pracy, w tym aktywnego udziału wszystkich grup w społeczeństwie i oferuje wykwalifikowanych pracowników oraz jakości i dostępności edukacji na wszystkich poziomach kształcenia.

Kontekst krajowy – WŁOCHY

Ustawa 328/2000 zatytułowana „Ustawa ramowa na realizację zintegrowanego systemu interwencji i usług socjalnych” jest prawem do pomocy, której celem jest wspieranie interwencji społecznych, zdrowia i pomocy społecznej, aby zapewnić pomoc osobom i rodzinom w potrzebie. Ustawa ma na celu zniwelowanie koncepcji systemu pomocy społecznej, która traktuje obywatela jako biernego obserwatora, przeciwnie, obywatel powinien być traktowany jako aktywny posiadacz określonych praw. Każda interwencja musi mieć na celu usuwanie barier w marginalizowanych przypadkach. Obszary zapewnianych usług to: indywidualne projekty dla osób niepełnosprawnych, wsparcie opieki domowej dla osób starszych, wzmocnienie i wsparcie obowiązków rodzinnych (zasiłków macierzyńskich, świadczeń ekonomicznych na mieszkania, opieka nad dziećmi, itp.).

Włoski model walki z ubóstwem jest zazwyczaj związany z innymi kategoriami potrzeb. We Włoszech dostęp do ochrony socjalnej opiera się na pozycji na rynku pracy „męskiego żywiciela rodziny”; korzyści polegają na przeniesieniu funduszy zarobkowych związanych z przychodem, mechanizmy finansowe zapewniane są przez składki społeczne. Jednocześnie Włochy wykazują cechy „typowe dla południowych europejskich państw opiekuńczych, charakteryzujących się zasadniczą rolą rodziny w zapewnianiu opieki nieformalnej”. Tradycyjnie walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym ma silne podstawy i kierowana jest do ludzi wykluczonych z rynku pracy. Słabość systemu publicznego w tym zakresie została częściowo zrekompensowana przez dużą skalę interwencji organizacji non-profit oraz Kościoła.

Kontekst krajowy – RUMUNIA

Konstytucja Rumuńska z dnia 31 października 2003 r. zapewnia równość wśród jej obywateli, bez względu (między innymi) na majątek lub pochodzenie społeczne. Prawo do nauki jest zagwarantowane, a państwo zapewnia stypendia socjalne dla dzieci i młodzieży ze środowisk defaworyzowanych lub z opieki instytucjonalnej. Dostęp do opieki zdrowotnej jest gwarantowany: pomoc medyczna i ubezpieczenie społeczne w przypadku choroby, wypadku, urlopu macierzyńskiego i rekonwalescencji oraz innych przypadków są regulowane przez prawo. Prawo do pracy jest zagwarantowane przez Konstytucję: pracownicy mają prawo do ochrony socjalnej: bezpieczeństwa i ochrony pracowników, schematu pracy kobiet i młodzieży, minimalnego wynagrodzenia brutto, przerw tygodniowych, płatnego urlopu, warunków do pracy w szczególnych okolicznościach sytuacji, szkoleń zawodowych oraz innych są ustalone przez prawo. Przy wykonywaniu takiej samej pracy mężczyźni i kobiety mają zagwarantowane równe wynagrodzenia.

Artykuł 47 Konstytucji stanowi, że państwo jest zobowiązane do podjęcia działań na rzecz rozwoju gospodarczego i ochrony socjalnej, aby zapewnić godne warunki życia dla swoich obywateli. Obywatele mają prawo do emerytury, płatnego urlopu macierzyńskiego, pomocy medycznej w publicznych zakładach opieki zdrowotnej, zasiłków dla bezrobotnych i innych form ubezpieczenia społecznego. Obywatele mają prawo do korzystania ze środków pomocy społecznej zgodnie z ustawą.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej i Redukcji Ubóstwa (2014-2020) jest dokumentem, który odzwierciedla politykę na poziomie krajowym w tej dziedzinie. Obejmuje on uporządkowany zestaw środków dla zapewnienia realizacji celów, do których - w ramach strategii Europa 2020 - Rumunia zobowiązała się, a mianowicie zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem po transferach socjalnych o 580 tys. osób, z 5,01 mln w 2008 r. do 4,43 mln w 2020 r. Strategia zapewnia komplementarność i koordynację z innymi strategiami sektorowymi (np.: Likwidację ubóstwa wśród dzieci, ograniczenie dyskryminacji wśród Romów, integrację społeczności zmarginalizowanych).

Kontekst krajowy – HOLANDIA

Rząd Rutte-II pełni władzę od 5 listopada 2012 r. Rząd ten przedstawił propozycje reform strukturalnych w różnych dziedzinach, włączając w to rynek pracy, rynek mieszkaniowy, emerytury, opiekę długoterminową i dostawę energii.

Umowa Koalicji stwierdza, że ludzie zdolni do pracy nie powinni korzystać ze świadczeń. Osoby niezdolne do podjęcia pracy nie z własnej winy mają zapewnione wsparcie przynajmniej na poziomie minimum socjalnego. Rząd chce utrzymać w mocy tę umowę. W związku z tym będzie aktywnie zwalczał przypadki nadużyć i oszustw, oraz zorganizuje system świadczeń w opłacalny i dostępny sposób, ze względu na starzejącą się populację i zmniejszanie siły roboczej.

Holandia, w porównaniu do innych Państw Członkowskich, ma względnie dobrą pozycję jeśli chodzi o ilość osób zagrożonych ubóstwem bądź wykluczeniem społecznym.

W obszarze integracji społecznej i ubóstwa, zainteresowane grupy brały udział w konsultacjach podczas negocjacji wspomnianych wcześniej umów. Konsultacje te przyniosły mieszane reakcje. Większość z nich pochodzących z organizacji społecznych miały krytyczny charakter.

- Organizacje obawiają się, między innymi, gromadzenia środków emerytalnych. Przewidują one, że prawie nikt nie będzie w stanie uzyskać emerytury odpowiadającej 75% średniego wynagrodzenia ze względu na znaczną ilość prac o charakterze tymczasowym oraz prac na własny rachunek bez zatrudniania dodatkowych osób;
- Przeniesienie opieki z instytucji do domu klienta jest dobrze ocenianym ruchem, jednak organizacje obawiają się jednoczesnych cięć w budżetach opieki domowej;
- Znaczenie udziału w rynku pracy/włączenia jest rozpoznawane, jednak uważa się, że nie daje to krótkoterminowego rozwiązania w obecnej sytuacji gospodarczej. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego zaproponowały utworzenie około 50000 miejsc pracy takich jak na przykład „stanowiska Melkerta”, czyli stanowiska dla osób długotrwale bezrobotnych;
- W odniesieniu do ubóstwa w rodzinach, zwrócono uwagę na równowagę pomiędzy pracą i opieką, aby upewnić się, że „ubóstwo dzieci nie zmieni się w >ubóstwo samotności<”

- Dla ubogich pracowników, zwrócono uwagę na wysokie koszty podróży i maksymalizację zasiłku dojazdowego w wielu zbiorczych umowach o pracę. Jest to część pułapki ubóstwa.

Funkcjonowanie modeli zabezpieczenia społecznego

Narzędzie badawcze

Pytaniem wiodącym w naszym badaniu jakościowym było: jakie są spostrzeżenia decydentów na temat sposobu, w jaki działają instytucje systemu opieki społecznej w celu zmniejszenia rozmiarów ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Narzędzie użyte do zbierania danych miało formę wywiadu ustrukturyzowanego z elementami kwestionariusza badań stosowanego dla reprezentantów instytucji opieki społecznej (zarówno prywatnych, jak i państwowych). Udział w badaniu był dobrowolny.

Raport z badań terenowych

1. Jak decydenci opisują rolę instytucji, z którą są powiązani oraz swoją rolę w tej instytucji w odniesieniu do beneficjentów ich działalności?

„[...] nasze instytucje oferują różne formy pomocy finansowej i materialnej, doradztwo prawne i pomoc psychologa osobom starszym i niepełnosprawnym, pomoc społeczną w rodzinach wymagających pomocy społecznej, grupy wsparcia, warsztaty edukacyjne różnego typu.” [Polska]

„[...] ponieważ wiele osób jest naszymi klientami, a my pomagamy im w znalezieniu pracy. Jestem specjalistką w udzielaniu informacji o zatrudnieniu i pracy z bazą danych, zajmującym się pomocą ludziom w pisaniu CV, w przygotowaniu się do rozmowy kwalifikacyjnej oraz znalezieniu informacji o możliwościach zatrudnienia. Pracuję z grupami i pojedynczymi osobami.” [Estonia]

„Otwarcie wspieramy pomoc, jesteśmy przeciwni dawaniu pieniędzy dla potrzebujących, a jednocześnie nie prosimy ani o wskazówki ani o pieniądze za to, co robimy, jesteśmy stowarzyszeniem działającym na zasadzie wolontariatu, wszyscy jesteśmy wolontariuszami. Zajmujemy się całą skomplikowaną masą spraw związanych z osobami w podeszłym wieku, głównie powyżej 75 roku życia, bieda i wykluczenie społeczne są nierzadko powiązane z wiekiem i samotnością, która może się wiązać z tym wiekiem. Nie oferujemy żadnych kursów powiązanych ze zdolnościami w zakresie przedsiębiorczości, ale obecnie koncentrujemy się na roli działań kulturalnych: czytaniu, kinie, teatrze, itd. Na komforcie społecznym tych osób. Według mnie, brakuje ścisłego powiązania badań z wdrażaniem ich działań. Jednocześnie skuteczność tego wdrażania jest ściśle powiązana ze skutecznością pracy między agencjami, musimy połączyć w jedno pomoc społeczną, system opieki zdrowotnej i zarządzanie czasem wolnym. To działa dobrze w przypadku seniorów, młodzieży i dorosłych, z którymi pracujemy, musimy też dodać edukację, akcje związane z zatrudnieniem i inicjatywy zawodowe. Obecnie system pomocy społecznej we Włoszech nie jest do końca efektywny, brakuje środków, co powoduje opóźnienie w udzielaniu świadczeń w systemie.” [Włochy]

„Dostarczamy bony żywnościowe i rzeczy podstawowe, takie jak ubrania i żywność, ostatnio otworzyliśmy jadłodajnię. Pomagamy seniorom, rodzinom, samotnym, młodym matkom i ogólnie bezrobotnym znajdującym się poniżej progu ubóstwa. Nasz cel jest bardzo zróżnicowany, a wspólny problem łączący naszych beneficjentów to brak środków ekonomicznych i brak dostępu do dóbr kulturalnych. Współpracujemy z audytoriami ubiegamy się o certyfikat ISEE w zakresie dochodu zrównoważonego. Głęboko wierzymy w takie działania, które odpowiadają pomocy ekonomicznej i zatrudnieniu, gdyż ludzie najpierw potrzebują poczucia aktywności i użyteczności.” [Włochy]

„Reprezentuję Kierownictwo Pomocy Społecznej, będące częścią Dyrekcji Pomocy Społecznej i Medycznej [...], które jest częścią każdej okręgowej jednostki administracyjnej w Rumunii. Każda jednostka samorządu lokalnego posiada kompetencje, które są albo podporządkowane burmistrzowi albo mają zwierzchność nad radą lokalną. Rolą tego urzędu jest nadzór nad środkami pomocy społecznej”. [Rumunia]

„[...] Świadczenia są zbyt skoncentrowane na dawaniu pieniędzy [...]. Myślę, że świadczenia systemu pomocy społecznej nie są tak zaprojektowane, by mogły przynieść pożądane skutki. Są zaprojektowane w >celu<..., więc mamy problem odfajkowany..., udajemy, że pomagamy. Nie są zaprojektowane, by naprawdę pomóc ludziom, którzy tego potrzebują.” [Rumunia]

„Kiedy w 2015 wprowadzono nowe ustawy, byliśmy zmuszeni do połączenia tych wydziałów w naszym mieście w nowy organ, ponieważ będzie nas to motywowało na przyszłość do

rozwoju tylko jednego punktu obsługi mieszkańców - przez to staniemy się naprawdę widoczni.” [Holandia]

„Mianowicie, wszystkie wydziały muszą się zintegrować w celu stworzenia jednego punktu dla wszystkich mieszkańców i umożliwienia skutecznego działania. Dlatego pracujemy wspólnie ze wszystkimi oficjalnymi organizacjami oraz prosimy je o zniżki i fundusze dla mieszkańców.” [Holandia]

2. W jaki sposób decydenci postrzegają inne instytucje systemu opieki społecznej oraz współpracę między nimi, włączając w to kwestie realizacji współpracy między instytucjami działającymi na rzecz zmniejszenia ubóstwa i wykluczenia społecznego?

„[...] Zadania są podobne do tych, wykonywanych przez Centrum Pomocy Społecznej, ale z zaangażowaniem różnych grup ludzi np. mieszkańców małych miast i wiosek. Caritas pomaga wszystkim, nawet tym, którzy nie chcą meldować się w Centrum Pomocy Społecznej. Pomaga potrzebującym, nie tylko kobietom”. [Polska]

„Współpracujemy z innymi stowarzyszeniami pracującymi w tym samym sektorze, co my, lub ze względu na specyficzne sytuacje i inne przypadki, jak niepełnosprawność, choroba Alzheimera, Parkinsona, itp. Szukamy pomocy ekspertów. Próbuje współpracować w rozwiązaniu problemu ogólnego braku środków ekonomicznych. Jest za duża biurokracja, fragmentacja kompetencji i za mało współpracy [...]. Często próbujemy dowiedzieć się o nowych usługach, aby usprawnić nasze działania odpowiadające na potrzeby beneficjentów. Jednakże jest naprawdę bardzo wiele tych potrzeb, stąd udaje nam się odpowiedzieć tylko na 60%, w przypadku pozostałych 40% staramy się współpracować z innymi partnerami i podmiotami, tworząc sieć kontaktów.” [Włochy]

„Powiatowa Agencja Płatności i Inspekcji Socjalnej [w jęz. rumuńskim akronim ASPIS – przyp. autorów]; my sprawdzamy dokumentację i stwierdzamy, że danej osobie należy się pomoc, a ASPIS dokonuje wypłaty. Inne czynności, które wykonuje ta instytucja to udzielanie akredytacji organizacjom pozarządowym, pracującym na rzecz walki z ubóstwem. Dlatego oprócz placówek rządowych, mówi się też o tych organizacjach. Jednakże, mówiąc o pomocy socjalnej, mówimy ściśle o instytucjach państwowych.” [Rumunia]

„Generalna Dyrekcja Pomocy Społecznej i Opieki nad Dziećmi posiada także komponent mieszkalny, w którym przebywają biedni ludzie. Prowadzi schroniska dla osób w podeszłym wieku. W Rumunii jeszcze nie używamy tych domów starców dla komfortu, ale ponieważ rodzin nie stać na opiekę nad osobami starszymi lub te osoby nie mają nikogo z rodziny kto

ma czas się nimi zająć jest kilka rodzin, które umieszczają podstarzałych członków własnej rodziny w takich instytucjach, – to jest coś, czego początek widzimy dziś w Rumunii.”
[Rumunia]

„W naszym mieście decyzją radnych stworzono pewnego rodzaju organizację patronacką. Nasi koledzy tam pracujący koordynują odpowiedzi na wszystkie pytania mieszkańców odnośnie pomocy i innych kwestii. Ale ta organizacja pracuje też na rzecz podmiotów skupiających uwagę na dystrybucji artykułów pierwszej potrzeby, takich jak banki żywności i bank odzieży, ale jest nawet zaangażowana w takie działania, jak obsługa zadłużenia, współpracowników, szkolenia budżetowe itd.” [Holandia]

„Jesteśmy punktem centralnym dla wszystkich mieszkańców, czy są to osoby biedne, uzależnieni, dzieci, uchodźcy, imigranci lub bezrobotni. To dobre wiadomości dla nich. Jednak najtrudniejszymi podmiotami do współpracy w Holandii to banki i urzędy skarbowe pobierające podatki. Mają swoje własne zasady i przepisy i nie interesują ich problemy ludzi. Chcą tylko pobierać podatki i czynsze. Może jest to zjawisko właściwe dla obecnej sytuacji ekonomicznej, kryzysu i zamierzonego sposobu działania tych instytucji w naszym społeczeństwie. Stąd kontrast między celami Prawa o Pomocniczości i Prawa Podatkowego jest tak duży, że ludzie muszą usiąść na swoich błablach, że tak powiem..., zanim otrzymają pomoc. A więc jest jeszcze dużo pracy, ale robimy swoje...” [Holandia]

3. Jakie działania decydenci uważają za efektywne przy zmniejszaniu rozmiarów ubóstwa i wykluczenia społecznego, włączając w to rozwiązania funkcjonujące w innych krajach?

„Załamanie spowodowane jest tym, że ludzie coś chcą robić. Nie ma zrównoważonego wsparcia finansowego, długi i zmiana miejsc zamieszkania itd. Status społeczny, płeć, narodowość, znajomość tutejszego języka.” [Estonia]

„Mam świadomość istnienia jakichś dobrych inicjatyw, takich jak mikro-kredyt, małe dotacje na przedsiębiorczość itd. Według mnie, Włochy potrzebują większej koordynacji między sektorem prywatnym i publicznym. Powinniśmy ulepszyć działanie opieki społecznej dla przewyciężenia cięć, które ostatnio dotknęły system państwa opiekuńczego. Zredukujmy podatki ciążące na pracodawcach, aby zwiększyć zatrudnienie.” [Włochy]

„Powinniśmy wprowadzić mechanizmy gwarantowanego minimum dochodowego, które we Włoszech nie działa dobrze, a także powinniśmy zredukować fragmentaryczność przepisów prawa i strategii dotyczących opieki społecznej.” [Włochy]

„[...] praca z rodziną, aby nauczyć ją jak się zmienić, dostarczanie im rozbudowanej pomocy. Nie można rozpoczynać edukacji na surowym korzeniu..., lub jeśli jesteś boso, w takim wypadku trzeba dostarczyć jakiejś pomocy finansowej i wyedukować ludzi biednych.”
[Rumunia]

„Dostarczanie wsparcia, zrównoważone wsparcie... Jest znacznie gorzej, gdy pomagasz im przez krótki czas, bo wtedy powrócą tam, skąd przyszli, poczują się opuszczeni, zniechęceni.”
[Rumunia]

„Promowaliśmy już wszystkie rodzaje pomocy. Przykładowo ostatnio dostarczaliśmy darmowe posiłki dla zajęć pozaszkolnych. Zorganizowaliśmy zajęcia pozaszkolne w regionie centralnym [...], a trzy lokalne organy podjęły się sfinansowania tych przedsięwzięć po ukończeniu projektu. Jednakże na początku projektu przedstawiciele tych gremiów obiecali, że będą dalej fundować darmowe posiłki dla biednych dzieci romskich.” [Rumunia]

„Uważam, że to powinno być zrównoważone, gdy wchodzi w skład planu strategii na okres przynajmniej 4 lat.” [Holandia]

„Musimy sobie uświadomić, a to jest konieczne, że na początku musimy im zaoferować skuteczne rozwiązania przy spłacie długu i podstawowy dochód. Dlaczego? Reszta zależy od nich, dlatego mogą decydować sami. Następny krok to projekt programu dotyczącego kwestii, jak pracować na rzecz lepszej przyszłości dla siebie, gdy mamy świadomość, że zawsze jest możliwość uzyskania pomocy.” [Holandia]

4. Co decydenci uważają za główne bariery w zmniejszaniu ubóstwa i wykluczenia społecznego?

„[...] To niechęć ludzi do pracowników tych instytucji.” [Polska]

„[...] Nie ma wystarczającego dofinansowania naszej strony.” [Polska]

„[...] Są negatywnie ustosunkowani i boją się, że to nie przyniesie efektów.” [Polska]

„Czasem słyszymy, że imigrantom i osobom z zagranicy państwo udziela znacznie więcej pomocy, niż Włochom. Bieda dotyka nawet Włochów, którzy mają niewiele, albo za mało na życie na właściwym poziomie, a przede wszystkim nie mają solidnej pracy, na przykład pracownik nieetatowy ze stawką VAT. Jednak system opieki we Włoszech jest stworzony dla tych, co nie mają nic, a inne mechanizmy pomocy społecznej są dla pracujących. Stąd można odnieść wrażenie, że imigranci przyjeżdżający bez rodziny i środków do życia otrzymują więcej, niż Włosi, którzy coś posiadają, ale nie mogą tego wykorzystać. Na przykład, mam na

myśli kobietę, która posiada nieużywany samochód, sprzedaje go, ale na skutek posiadania tego auta, nie przysługują jej niektóre świadczenia systemu pomocy lub ma małe szanse w kolejce po mieszkanie socjalne. To pokazuje, że system pomocy społecznej we Włoszech musi być uaktualniony.” [Włochy]

„Wierzę, że główna bariera to biurokracja, fragmentacja umiejętności i rozpad rodziny. Inny problem strukturalny jest taki, że nie wybudowano odpowiednich mieszkań socjalnych. Odnośnie usług dla osób starszych, sam za nie odpowiadam, brakuje odpowiedniej koniunktury i funduszy wsparcia.” [Włochy]

„[...] Nie jesteśmy konsekwentni. Jak mamy projekt do realizacji, to musimy ciężko pracować i go uwiarygodnić tak, że ludzie biedni będą ufać temu systemowi. To ważne aby być świadomym, brać na siebie odpowiedzialność i dawać się angażować przez decydentów.” [Rumunia]

„[...] Brak ofert pracy lub źle płatne stanowiska też nie wpływają na motywację. Dlaczego ktoś miałby pracować za 600 RON [ok. 127 euro – przyp. autorów], jeśli można uzyskać prawie tyle samo z gwarantowanego minimum dochodowego? Być obiektem nadużyć pracodawcy? Są narażeni na każdy rodzaj zachowania i napotykać na trudności.” [Rumunia]

„Nasz ograniczony budżet nie daje nam możliwości pomocy wszystkim, i musimy się zająć tą sytuacją.” [Holandia]

„Tak, musimy poradzić sobie jako pracownicy służb publicznych, pracujący dla zarządu miasta. Wiadomo, że ludzie z trochę wyższymi dochodami, wynoszącymi powiedzmy 125 % minimum socjalnego, nie mogą otrzymać od nas żadnego wsparcia...” [Holandia]

5. Jaki jest pogląd decydentów na przedsiębiorczość (włączając w to szkolenie z rozwoju postaw przedsiębiorczości oraz umiejętności) jako środek walki z ubóstwem?

„Wspieramy przedsiębiorstwa płacąc za zatrudnienie tych osób i pokrywamy koszty szkoleń. Wspieramy też niepełnosprawnych i pomagamy im w znalezieniu miejsc pracy.” [Estonia]

„Wierzę w to, że nasz wydział ds. bezrobocia jest przykładem miejsca, gdzie można skorzystać z usług, a status ekonomiczny beneficjentów nie ma znaczenia. Jeśli tego potrzebują, to kierujemy ich na konsultacje w celu rozwiązania problemów z długami, pomagamy im w kontaktach z lokalnymi władzami itd. Najbardziej priorytetową sprawą jest zagwarantowanie im stabilnych dochodów.” [Estonia]

*„Człowiek musi rozpocząć swój zawodowy życiorys od praktyki/stażu w miejscu pracy.”
[Estonia]*

„[...] system opieki społecznej nie powinien już być ograniczony przy przydzielaniu pieniędzy i środków.” [Włochy]

„Te kompetencje mogą być przydatne tylko w przypadku, gdy nasi podopieczni są już przygotowani na ten rodzaj działania.” [Włochy]

„[...] rozwój umiejętności przedsiębiorczych przez biednych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym nie odniesie zamierzonego skutku, bo ci ludzie są już długo poza rynkiem pracy, zbyt długo.” [Włochy]

„Moi podopieczni chodzą na kursy, stosuję dla nich tę procedurę. Aby uzyskać gwarantowane minimum dochodowe, muszą pracować społecznie, a kiedy chodzą na kurs, to nie muszą pracować. Jednak po tych szkoleniach, nie zmienia się nic. Dlatego nie jestem pewien. Teoretycznie powinienem powiedzieć >tak<.” [Rumunia]

„Kiedy rozpoczynasz jako przedsiębiorca, wszystkie twoje dochody są nakierowane na uzyskanie korzyści. I właśnie z tą sytuacją mamy do czynienia obecnie. Wiem, że w niektórych regionach podejmowane są inicjatywy stworzenia w tym celu innej struktury, więc czekamy teraz na efekty. Potrzebujemy więcej ludzi przedsiębiorczych, nawet jeśli są już świadomi zagrożeń, jakie może przynieść bieda w najbliższej przyszłości...” [Holandia]

*„Jako przedsiębiorca potrzebujesz pieniędzy, aby zainwestować w swoją działalność, obecnie dostajesz mniej pieniędzy od rządu, więc nie możesz zainwestować w swój biznes. Jeden z naszych pomysłów polega na udzieleniu tym osobom zaoszczędzonej pożyczki z bardzo niskim czynszem lub bez czynszu na początek działalności. Następnie możemy zawrzeć umowę odnośnie warunków spłaty tej pożyczki, kiedy firma będzie już prosperować.”
[Holandia]*

Podsumowanie

Badanie podkreśla istniejące ramy oraz – w pewnym stopniu – zmiany w systemie pomocy społecznej w Europie w krytycznym okresie historycznym w którym obecnie żyjemy. Model Państwa Opiekuńczego jest różny we wszystkich analizowanych krajach, jednak rozmowy z decydentami pozwoliły na zidentyfikowanie kilku kluczowych i powtarzających się aspektów. Po pierwsze, we wszystkich sześciu krajach system istniejących praw i polityk określających działanie systemu pomocy podlega ciągłym zmianom. Kryzys gospodarczy o zasięgu światowym, który rozpoczął się w 2008 r., miał poważne konsekwencje w odniesieniu do zdolności państw do zapewnienia środków na rozwiązywanie problemów społecznych – alokacje budżetowe przeznaczone na ten cel zostały ograniczone, co w efekcie przełożyło się nie tylko na zmianę charakteru niektórych obserwowanych problemów, ale również na zwiększenie liczby osób wymagających wsparcia. Analizując odpowiedzi 61 różnych decydentów i ekspertów z sześciu różnych krajów, można dojść do wniosku, że wprowadzenie koniecznych zmian musi zostać osadzone we wspólnych ramach europejskich, pomagając tym samym krajom na osiągnięcie założeń EU2020. Nawet jeśli wspólne ramy posiadają pewne braki, wiele organizacji próbuje wdrażać nowe rozwiązania, usługi i metodologie. Niestety, jeśli korzyści pochodzące z ruchu w kierunku zmian i reform nie będą koordynowane i wspomniane w kluczowych wiadomościach, ryzyko jakie istnieje to strata czasu i zasobów. Wiele organizacji, we wszystkich sześciu krajach, narzekało na brak możliwości spełnienia wszystkich próśb oraz zaspokojenia rosnących z dnia na dzień potrzeb.